

Մահագրուքիւն

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(1890 – 1973)

Յ. Ճ. Սիրունի (Յակոբ Ճօլօլեան), ծնած է 1890 թ.ի Ապրիլի 6-ին, Առափաղարի մէջ: 1901 թ.ին կը փոխադրուի Կ. Պոլիս, ուր կը յաճախէ Էստեան ու Կեդրոնական վարժարանները: Գրական ասպարէզ մուտք կը դործէ բանաստեղծութեան հատորով մը՝ ՄԹԸՆՇԱՂ, Պոլիս, 1908, ապա՝ նուիրուելու համար լրագրական ասպարէզին: 1914 թ.ին, Դանիէլ Վարուժանի հետ կը հրատարակէ Նաւասարդ տարեգիրքը: 1915 թ.ին կը յաջողի փախչել Թրքական կոտորածներէն, հրապարակէն կորսնցնելով իր հետքը: 1918 թ.ի զինադադարին կը ձեռնարկէ Ճակատամարտի հրատարակութեան: 1923 թ.ին վերջնականօրէն կը հաստատուի Պուքրէշ (Ռումանիա), ուր ամբողջ կէս դար կը նուիրուի ազգային, հասարակական ու մշտաւորական դործունէութեան: Պուքրէշի մէջ կը խմբադրէ Նոր Աշխարհ, ապա՝ Նաւասարդ պարբերաթերթերը, ինչպէս նաեւ Արագ տարեգիրքը: 1934-1943 թթ., ռումաներէն լեզուով կը հրատարակէ Անի պարբերաթերթը: Հետամուտ պատմաբանասիրական աշխատանքի, Թանկազին ծառայութիւններ կը մատուցանէ ռումանական

ակադեմիային: Սերտ կապեր կը հաստատէ մեծ գիտնական ու հայասէր Նիքոլա Եորկայի հետ, որուն նաեւ պիտի նուիրէր իր վերջին աշխատասիրութիւնը:

Վերջին տասնամեակներուն, հակառակ իր յառաջացած տարիքին, Յ. Ժ. Սիրունի անսահման եռանդով իր ուժերը կը կեդրոնացնէ պատմադրական ու բանասիրական աշխատանքներու, եւ յաջորդաբար հրատարակութեան կը յանձնէ բազմաթիւ գիտական յօդուածներ, ուսումնասիրութիւններ, ինչպէս նաեւ ծաւալուն աշխատասիրութիւններ:

Վեհափառ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի հրաւերով, Յ. Ժ. Սիրունի վերջին տասնամեակին երեք անգամներ կ'այցելէ Հայաստան, ուր առիթը կ'ունենայ մօտէն ծանօթանալու հայրենի հայազէտ գիտնականներուն, ու անոնց տարած աշխատանքին:

Տարիներու ընթացքին Յ. Ժ. Սիրունի աշխատակցած է Հայրենիքի, Վէմի, Բազմավէպի, Հանդէս Ամսօրեայի, Էջմիածինի, Պատմաքաղաքագիտական Հանդէսի, Հայկագիտական Հայագիտական Հանդէսի, Նայիրիի եւ դեռ բազմաթիւ այլ թերթերու:

Մինչեւ 1971 թ.ը, Յ. Ժ. Սիրունիի հայագիտական աշխատասիրութիւններու ցուցակը կը հաշուէր 640 անուն մեծ ու փոքր սերտողութիւններ, որոնցմէ տասը՝ անաւարտ, եւ ութը՝ կորսուած: Բազմապատակ հայազէտին մատենագիտութեան համար տեսնել՝ Ս. Քոլանջեան, Մատենագիտութիւն Փրոֆ. Յ. Ժ. Սիրունու Հայագիտական Աշխատութիւնների, «Էջմիածին», 1971, թիւ 1, էջ 45-63:

Վերջին տասնամեակին Յ. Ժ. Սիրունի յաջողեցաւ մամուլին յանձնել մէկէ աւելի ստուարածաւալ հատորներ, որոնց մէջ՝ ՊՈԼԻՍ ԵՒ ԻՐ ԴԵՐԸ, Ա. հտր. (1453-1800), Պէյրութ, 1965, ՊՈԼԻՍ ԵՒ ԻՐ ԴԵՐԸ, Բ. հտր. (1800-1900), Պէյրութ, 1970, ՆԻՔՈԼԱ ԵՈՐԿԱՅԻ ՀԵՏ, Անթիլիաս, 1972:

Յ. Ժ. Սիրունի կը մեռնի 1973 թ.ի Ապրիլի 9-ին:

ՀՐԱՆԴ Բ. ԱՐՄԷՆ

(1895 – 1973)

Հրանդ Բ. Արմէն ծնած է 1895 թ.ի Յունուարի 1-ին, Կեսա-
րիոյ Թալաս գիւղաքաղաքին մէջ: 1911 թ.ին ան Կ'անցնի Ամերի-
կայի Միացեալ Նահանգները, ուր, շրջան մը իր երէց եղբօր մօտ՝
ալիւրադացի մէջ աշխատելէ ետք, կը մտնէ ամերիկեան բանակ,
զինուորական իր ծառայութիւնը կատարելու: 1931 թ.ին, որպէս
իրաւագիրտութեան ուսանող, Հրանդ Բ. Արմէն մուտք կը դործէ
Տիթթոյտի Համալսարանը, զոր կ'աւարտէ երեք տարիներու մէջ:

Իրաւաբանական ասպարէզի կողքին, Հրանդ Բ. Արմէն կը
նուիրուի հայ ժողովուրդի պատմութեան սերտողութեան: Իր ամ-
բողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացնելով Արտաշեսեան, Արշակունեան
ու Մարդպանական Հայաստանի վրայ, հետեւողականօրէն ան կը
փորձէ լոյսին բերել տուեալ ժամանակաշրջանի միջազգային ու
հայկական քաղաքական անցողարձերը, միշտ ապաւինած հայ եւ
օտար սկզբնաղբիւրներու վկայութեանց, որոնց հանդէպ իր դիր-
քորոշումը կը յայտնաբերէ հմուտ պատմաբանի կողքին նաեւ յան-
դուկն իրաւագէտը:

Հրանդ Բ. Արմէն, որ հետեւեալ բառերու մէջ խտացուցած էր
իր կեանքը՝ «օրապահիկս օրէնսդիրտութիւն, հոգեպահիկս՝ հայոց

պատմութիւն», յամառ ու բծախնդիր աշխատանքով հայ պատմագրութեան գանձարանին աւանդ կը թողու հետեւեալ աշխատասիրութիւնները՝ Մեծն Տիգրան, Տիթրոյթ, 1940 (անգլերէն), Մեծն Տիգրան, Անթիքա, 1947, ԽորենԱՅԻ, ԵՂԻՇԷ ԵՒ ՀԱՅՐ ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ, Երուսաղէմ, 1951, ՄԱՐԶՊԱՆԸ ԵՒ ՍՊԱՐԱՊԵՏԸ, Լոս Անճելըս, 1952, ՔՆՆԱԴԱՏՆԵՐԸ ԶՂԱՅՆԱՑԱԾ ԵՆ, Լոս Անճելըս, 1952, ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԽՈՐԵՆԱՅԻԻ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ, Երուսաղէմ, 1954, ՊԱՊ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ, Երուսաղէմ, 1958, ՓԱՌԱՆՁԵՄ ԹԱԳՈՒՀԻ, ՎԵՆԵՏԻԿ, 1962, ԱՆԿՈՒՄՆ ԱՐՏԱՇԷՍԵԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ, Պէյրուս, 1967, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐ, Պէյրուս, 1968, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆ, ՎԱՍԱԿ ՍԻՆԻ, Պէյրուս, 1969: Անոր գրչին կը պատկանի նաեւ ԱՐՄԷՆԻԶՄ խորագրով աշխատասիրութիւն մը:

Հրանդ Ք. Արմէն կը մեռնի 1973 թ.ի սկիզբները:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԶԱԳՄԱԳՃԵԱՆ

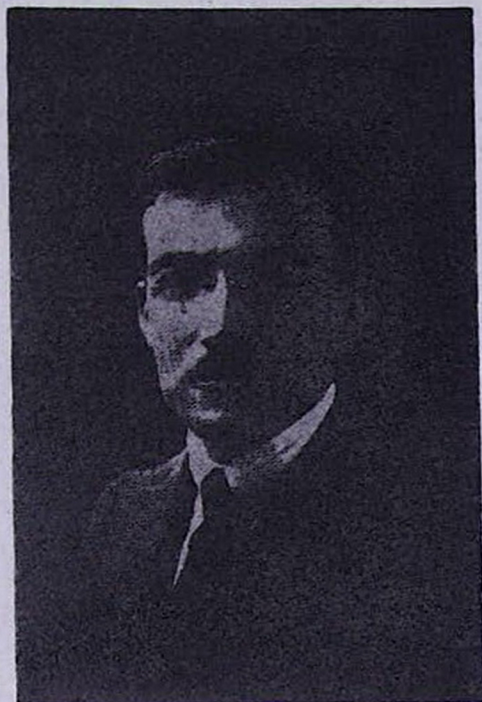
(1879 – 1973)

Յովհաննէս Զազմագճեան ծնած է Ատանա, 1879 թ.ին: 1901 թ.ին կ'անցնի Կիպրոս, իսկ 1904 թ.ին՝ Ամբրիկայի Միացեալ Նահանգներ: Թաֆց համալսարանի տարրաբանութեան ճիւղը աւարտելէ ետք, մինչեւ 1944 թ.ը որպէս դասախօս կը պաշտօնավարէ նոյն հաստատութեան մէջ: 1908–1918 թթ.ուն կը խմբագրէ Հայրենիք շաբաթաթերթը: 1917 թ.ին, Պոսթընի մէջ կը հրատարակէ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ծաւալուն աշխատասիրութիւնը (692 էջ): Իր գրչին կը պատկանի նաեւ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ (1424 էջ), որ կ'արժանանայ մէկէ աւելի հրատարակութեանց:

Յ. Զազմագճեան կը մեռնի 1973 թ.ի Մայիսին:

ՄԻՀՐԱՆ ԹՈՒՄԱՃԱՆ

(1890 – 1973)

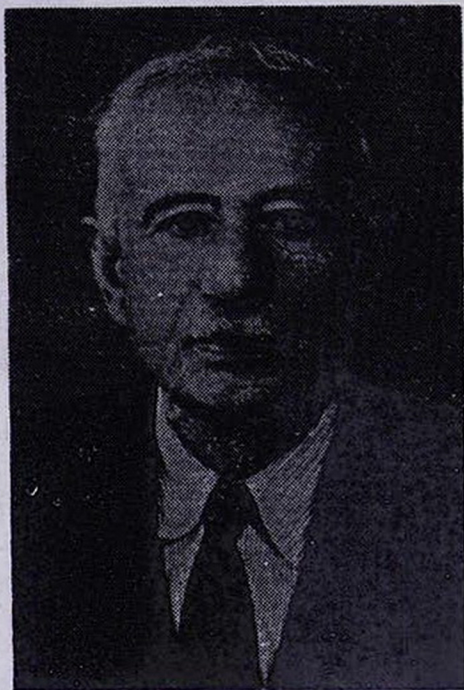
Միհրան Թումաճան ծնած է 1890 թ.ի Հոկտեմբերին, Կիւրի-
նի մէջ: 1895 թ.ին ան ընտանեօք կը փոխադրուի Սեբաստիա, ուր
նաեւ կը ստանայ իր միջնակարգ ուսումը: 1909 թ.ին, իր ընտա-
նիքին հետ կը տեղափոխուի Կ. Պոլիս, ուր եւ իր ուսումը կը շա-
րունակէ տեղւոյն համալսարանի իրաւաբանական դպրոցին մէջ, զոր
կ'աւարտէ 1913 թ.ին: 1910 թ.էն սկսեալ, Մ. Թումաճան կը հե-
տեւի Կ. Պոլսոյ մէջ Կոմիտասի կազմակերպած երաժշտադիտական
դասընթացքին: 1920 թ.ին, Կոմիտասի միւս աշակերտներուն հետ,
կ'անցնի Բարիդ, խորացնելու համար երաժշտական իր ուսումը:
1923 թ.ին ան կը փոխադրուի Ամբերիկայի Միացեալ Նահանգներ,
ուր «Հայ Երգ – Երաժշտական Միութիւն» անունով կը կազմակեր-
պէ երգչախումբեր ու համերգներ, միաժամանակ շարունակելով իր
ուսուցիչին՝ Կոմիտասի դորժը, երաժշտական ազգաբարձրական բնա-
գաւառին մէջ: Տարիներու ընթացքին ան կը յաջողի հաւաքել ա-
րեւմտահայ ժողովրդական բազմաթիւ երգեր, ստեղծելով հարուստ
հաւաքածոյ մը, գիտական ու դեղարուեստական բարձր արժէքով:
1966 թ.ին Միհրան Թումաճան կը հրաւիրուի Հայաստան, որպէս
Հայկական Ս. Ս. Հ. Գիտական Ակադեմիայի Արուեստի Ինստիտու-
տի գիտական աշխատակից, ու կը նուիրուի իր հաւաքածոյի գե-

տական հրատարակութեան աշխատանքին, որուն առաջին հատորը լոյս կը տեսնէ Երեւանի մէջ, 1972 թ.ին, ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳ ՈՒ ԲԱՆ խորագրով: Ան հրատարակութեան կը պատրաստէ նաեւ նոյն աշխատութեան երկրորդ հատորը, սակայն մահը կը զրկէ զինք յաջորդ հատորները պատրաստելու հնարաւորութիւնէն:

Միհրան Թումաճան կը մեռնի 1973 թ.ի Հոկտեմբերի 28-ին:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(1891 – 1973)

Խորէն Գաբիկեան ծնած է 1891 թ.ին, Շապին Գարահիսարի մէջ: Նախակրթութիւնը կը ստանայ Սեբաստիոյ որբանոցին մէջ, ուրկէ շրջանաւարտ կ'ըլլայ 1909 թ.ին: Յաջորդ չորս տարիներուն ան կ'աշակերտի Մխիթարեաններուն, նախ՝ Պոլիս (1910–1911 թթ.) եւ ապա՝ Վենետիկ, Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանի մէջ (1911–1914 թթ.): Խ. Գաբիկեան իր բարձրագոյն ուսումը կը ստանայ Ֆրիւսլուրկի համալսարանին մէջ (1914–1919 թթ.): 1920–1933 թթ.ուն որպէս ուսուցիչ ան կը պաշտօնավարէ Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանի (1920–1921 թթ.), Մուրատ Ռաֆայէլեանի (1921–1928 թթ.) եւ Հալէպի Հայկազեան վարժարանի (1928–1933 թթ.) մէջ:

1934 թ.-ին կ'անցնի Բարիդ, յաջորդ երկու տարիներուն հետեւելու համար Սորպոնի ու Գոլէճ տը Ֆրանսի մասնագիտական դասընթացներուն: 1940-1952 թթ., որպէս դիւանապետ կը ծառայէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին մէջ, Անթիլիաս: Նոյն պաշտօնին առընթեր՝ նոյն թուականէն սկսեալ մինչեւ 1970 թ., միաժամանակ որպէս ուսուցիչ կը պաշտօնավարէ Կաթողիկոսարանի Դպրեվանքին մէջ:

Խորէն Գարեկեան ուսուցչական իր աշխատանքին կողքին, իր ուշադրութիւնը կը կեդրոնացնէ հայ ժողովուրդի պատմութեան սերտողութեան, բայց մանաւանդ վերջին հարիւր տարիներուն վրայ: Խ. Գարեկեանի գրչին կը պատկանին բազմաթիւ փոքր ուսումնասիրութիւններ, ջրուած՝ սփիւռքահայ մամուլի էջերուն մէջ: 1962 թ.-ին Պէյրութի մէջ ան կը հրատարակէ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՅԸ ԱՐԵ-ԻՆԷԼԵԱՆ ՀԱՐՅԻՆ ՄԷՋ (1860-1880), պատմագրական աշխատասիրութիւնը: Պաշտօնական հաղորդագրութեան մը համաձայն, Խորէն Գարեկեանի գրչին կը պատկանին նաեւ հետեւեալ աշխատասիրութիւնները՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՅԻՆ ՀՈԼՈՎՈՅԹԸ (1880-1900), ԱՐԵ-ԻՆԷԼԵԱՆ ՏԱԳԵԱՊԸ (1908-1914), ՕՏԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՌՁԵՒ, ԷՆ ԱԶԳԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ ՄԻՋԵՐԿԻՍԿԱՆԻ ՄԷՋ, որոնք յանձնուած են Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի հոգատարութեան:

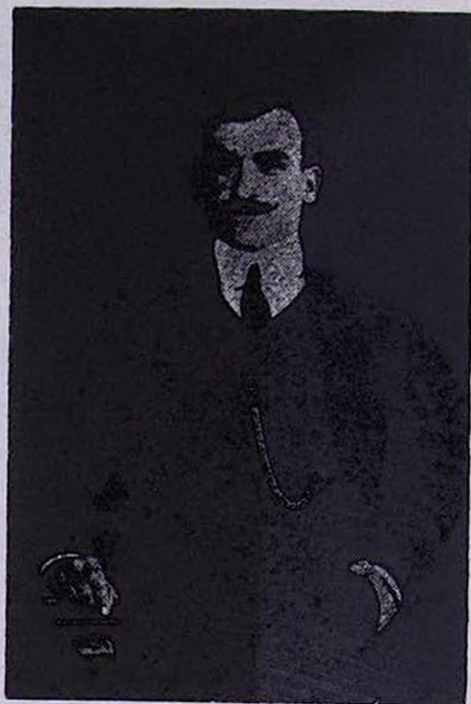
Խորէն Գարեկեան կը մեռնի 1973 թ.-ի Յունուարի 2-ին:

ՊՕՂՈՍ ՓՕԼ ԷՍԱՊԱԼԵԱՆ

Պօղոս Էսապալեան ծնած է Անգարա: Ուսումը կը ստանայ Վիեննայի Միլիթարեաններու մօտ: Անդամ նոյն միաբանութեան: Ապա՝ հրաժարելով Միլիթարեան ուխտէն, կ'անցնի Ամբերկայի Միացեալ Նահանգներ, ուր տարիներ շարունակ կը վարէ Պըրքլիի (Գալիֆօրնիա) համալսարանին հայագիտական դասաւանդութիւնները: Հայագիտական իր վաստակին մաս կը կազմեն ՏԱՏԻԱՆԻ ՀԱՄԱՐԱՐԱՐԱՆ ՈՒ ՀԱՅԵՐԷՆ ԱԻԵՏԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, ՎԻԵՆՆԱ, 1937, ԴԻՈՆԻՍԻՈՍ ԲԱՐՍԱԼԻԲԻԻ ՀԱԿԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅՈՑ ԴԷՄ (Թարգմանութիւն ասորի բնագրէ), ՎԻԵՆՆԱ, 1938, ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ԴԱՐԵՐՈՒ ԸՆԴՄԷՋԷՆ (գերմաներէն), 1946, ՅՈՒԼԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՏՈՄԱՐԵՐՈՒ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆԸ (անգլերէն) քննական աշխատասիրութիւնները:

Պօղոս Էսապալեան կը մեռնի 1973 թ.-ի վերջերուն:

ԶԱԽԷՆ ՆԱԼՊԱՆԴԵԱՆ
- ԶԱՐԵԽԱՆԴ -
 (1890 - 1973)

Զաւէն Նալպանդեան (Զարեաւնդ), ծնած է 1890 թ.ի Սեպտեմբերի 28-ին, Անտիոքի մէջ: Նախակրթութիւնն ու միջնակարգ ուսումը կը ստանայ Այնթէպի մէջ: 1913 թ.ին կ'անցնի Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ, ուր իր բարձրագոյն կրթութիւնը կը ստանայ Հարվըրտ եւ Գոլուփիա համալսարաններուն մէջ: Մասնագիտութեամբ քիմիադէտ, Զաւէն Նալպանդեան կը նուիրուի նաեւ պատմագրութեան ու գրական աշխատանքի: 1926 թ.ին, Պոսթըրնի մէջ կը հրատարակէ ՄԻԱՅԵԱԼ ԵՒ ԱՆԿԱՆ ԹՈՒՐԳԻԱ, ԿԱՄ ԻՆՉ ԿԸ ԾՐԱԳՐԵՆ ԹՈՒՐԳԵՐԸ պատմաքննական սերտողութիւնը, որ 1930 թ.ին, ազատ թարգմանութեամբ կը հրատարակուի նաեւ ռուսերէն լեզուով, Բարիդ լոյս տեսնող պարբերականի մը մէջ: 1971 թ.ին, նոյն աշխատասիրութիւնը անգլերէն լեզուով կը հրատարակուի Հոլանտայի մէջ, Թարգմանութեամբ՝ Վ. Տատրեանի:

Զարեաւնդի վաստակին մաս կը կազմէ նաեւ թարգմանական աշխատանքը:

Զարեաւնդ կը մեռնի 1973 թ.ի Յունուարի 1-ին:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ